

Column Lage Lonen Show

We hebben vanavond veel gehoord over allerlei regelingen die de lonen laag houden. Ik wil jullie iets vertellen over hoe dat in de praktijk uitpakt.

Eind vorig jaar werkte ik vijf weken – undercover – in een distributiecentrum van bol.com in Waalwijk. Ik deed dat omdat ik nieuwsgierig was naar een aantal dingen.

Allereerste wilde ik weten wat zich toch in al die anonieme, gigantische blokkendozen langs de snelweg afspeelt. Nergens in Noordwest Europa staan zoveel distributiecentra als in Nederland, meer dan tweeduizend, en we weten eigenlijk nauwelijks wat daar gebeurt.

Daarnaast wilde ik weten wat er gebeurt als je om vijf minuten voor middernacht besluit dat je de volgende dag toch echt een stofzuiger of gourmetstel nodig hebt. Wie zijn die mensen die ervoor zorgen dat jij je pakketje thuis krijgt? En hoe ziet hun dagelijkse werk eruit? Wat zijn de consequenties van onze collectieve en alsmaar groeiende verslaving aan online shoppen – vorig jaar kochten Nederlanders samen in totaal 240 miljoen keer iets online, een toename van 19% in vergelijking met een jaar eerder.

Ik koop al twintig jaar boeken, kleding en elektronica online. Vooral bij Amazon. Maar nadat ik schrikbarende verhalen over de arbeidsomstandigheden in de Amerikaanse en Britse magazijnen van Amazon had gelezen, weet ik niet of ik nog zo'n fan van internetshoppen ben. Bij Amazon krijgen werknemers stafpunten als ze ziek zijn, te laat komen of hun targets niet halen. Wanneer je een bepaald aantal strafpunten verzamelt, vlieg je eruit. Het nemen van plaspauzes wordt zodanig

ontmoedigd dat sommigen zich genoodzaakt voelen hun behoefte in rondslingerende plastic flessen te doen.
Ik vroeg me af: hoe zit dit in Nederland?

En dus solliciteerde ik bij Tempo Team op een baantje als magazijnmedewerker bij de grootste webshop van Nederland, de winkel van ons allemaal, bol.com. Ik kreeg een oproepcontact. Mijn salaris bedroeg een tientje per uur, iets boven het minimumloon. Ik kwam terecht bij de afdeling Retouren waar, anders dan in de rest van het distributiecentrum, uitsluitend mensen werkten die Nederlands spraken. Bol heeft, net als de meeste andere Nederlandse webwinkels, een ruimhartige retourregeling. Binnen 30 dagen mag je zonder opgaaf van reden alles wat je koopt terugsturen. Daar wordt op grote schaal misbruik van gemaakt. Ik trof stofzuigers met propvolle zakken aan, schuurmachines waar het bouwstof aangekoekt zat of een doos met een bladblazer waar de herfstblaadjes uit dwarrelden. Redenen voor teruggaaf: 'Bevalt niet' Of: 'Ik vond de kleur niet mooi.' Een collega vertelde dat hij ooit een koffer zag met het label van de vliegtuigmaatschappij er nog aan. 'En met de vieze sokken er nog in.'

Het was eentonig, soms goor werk – denk aan gebruikte seksspeeltjes, potjes kindervoeding waar de maden uitkropen, - maar 'Amerikaanse toestanden' zoals bij Amazon trof ik niet aan. Alles ging volgens de regeltjes: je werd tot op de minuut nauwkeurig uitbetaald, je kreeg hetzelfde loon als de vaste krachten, je mocht zo vaak naar de wc als je wilde, je kreeg een reiskostenvergoeding.

Dat wil niet zeggen dat ik vond dat er niks mis was. Wat mij persoonlijk opbrak was de totale afwezigheid van daglicht. Er gingen dagen voorbij dat ik in het donker arriveerde, de hele dag in een met kunstlicht verlichtte hal zonder ramen werkte, en in het donker weer wegging.

Een sociaal leven kon je er als uitzendkracht eigenlijk niet op nahouden. Je kreeg op vrijdagavond, of vaak zelfs pas op zaterdagochtend, te horen wanneer je moest werken. Soms werd je de hele week ingeroosterd, dan weer twee of drie dagen. Soms begon je met ochtenddiensten om dan halverwege de week naar de middagploeg te worden overgeheveld. En bijna altijd veranderde je rooster gedurende de week dan ook nog eens. Soms werden verlofdagen zonder problemen toegekend, dan weer werden ze een dag vantevoren zonder opgaaf van redenen ingetrokken. Ik verbaasde me tegenover collega's in de kantine regelmatig over deze willekeur. Zij reageerden dan gelaten: ze waren er al aan gewend. Vooral mensen met kinderen moesten zich soms in de raarste bochten wringen om zich aan de steeds wisselende tijden aan te passen. Een jonge vrouw

vertelde me dat ze om half vier moest opstaan om haar dochttertje naar haar moeder te brengen om vervolgens om 7 uur op haar werk te kunnen zijn. Bovendien deden uitzendbureaus er alles aan om de cao te ontduiken. Zodra mensen binnen de uitzend-cao rechten begonnen op te bouwen, werd hun contract niet verlengd, om dan een half jaar later weer opnieuw te worden aangenomen zodat ze weer vanaf 0 konden beginnen.

Na een paar weken vroeg ik overplaatsing aan van de afdeling Retouren naar de afdeling Picking, die voor 95 procent door Oost-Europese en Spaanse arbeidsmigranten werd bevolkt. Stel je een menselijke mierenhoop voor. Dat is ongeveer hoe de hallen waar de 'orderpickers' werken eruit zien. Eindeloos lange gangen. Donker en laag. Het enige licht komt van tl-balken die door bewegingssensoren aan of uit floepen. Meerdere verdiepingen boven elkaar die door metalen trappen met elkaar zijn verbonden. En door die gangen, en over die trappen, liepen in een onwaarschijnlijk hoog tempo jonge mensen met rode winkelmandjes kriskras door elkaar. Ogenschijnlijk zonder doel, maar schijn bedroog. Iedereen was op weg – naar een product dat zojuist op de website was besteld.

Een beetje orderpicker loopt 25 tot 30 kilometer per dag. Om dat in perspectief te plaatsen: dat is als je vanaf hier naar het mediapark in Hilversum loopt. Het waren vooral de jonge Oost-Europeanen die het tempo bepaalden: meer dat van een snelwandelaar dan iemand die de avondvierdaagse loopt. Elke dag werden er lijsten opgehangen met je scores van de vorige dag: hoeveel producten je had 'gepickt', welke soort producten, en natuurlijk je ratio. Je ratio is: hoeveel artikelen je per minuut verwerkt. Het varieert van welk soort product je uit de schappen moest halen (over een magnetron mocht je langer doen dan over een tube aambeienzalf) maar gemiddeld moest je zo'n 3 items per minuut halen. Mannen en vrouwen met Poolse namen stonden altijd in de hoogste regionen, tussen de 3 en de 5. De paar Nederlanders scoorden in de middenmoot. Mijn beste score was een 1,4.

Er waren maar weinig mensen die het lang bij bol volhielden. Het verloop onder medewerkers, arbeidsmigranten en Nederlanders, was enorm. Iemand die hier een jaar werkte was een veteraan. Dat kwam enerzijds door het eentonige, zware werk, anderzijds ook door dat uitzendbureaus mensen niet te lang in dienst willen houden – want dan gaan ze rechten opbouwen.

Ik mocht dan vinden dat het werk slecht betaald was, de arbeidsmigranten dachten daar heel anders over. Polen verdienen hier tot drie keer zoveel als thuis. Je hoorde ze dan ook over het werk niet klagen. Wat me opviel was dat de werkcultuur bij de afdeling Picken in feite Oost-Europees was geworden. Overal hingen bordjes in het Pools, de voertaal was steenkolenengels, de baasjes on-Nederlands autoritair. Als je protesteerde, werd je afgesnauwd. Een veelzeggend detail, een voorbeeld van die verpoling van de werkomstandigheden vond ik het woord *omdoos*. Sommige grote artikelen, een magnetron, een airfryer, zitten verpakt in een extra kartonnen doos. Een zogenaamde *omdoos*. Polen spreken dat uit als *omdos*. En dus noemde iedereen dat vervolgens, Spanjaarden, Polen *en* Nederlanders, een *omdos*.

Werkgevers zeggen steevast: Nederlanders willen dit werk niet doen. Dat is de reden waarom we met arbeidsmigranten werken. Maar alhoewel het door leidinggevenden bij hoog en laag werd ontkend, was mijn stellige indruk dat er veel liever met Poolse uitzendkrachten werd gewerkt dan met Nederlandse. Arbeidsmigranten hoeven niet naar de voetbalclub of voor kinderen te zorgen. Ze zeuren niet en werken hard. Tel daarbij op dat arbeidsmigranten zelf vinden dat ze prima worden betaald en er is weinig druk om de lonen te verhogen.

Gaandeweg kwam ik erachter dat de misstanden niet zozeer op de werkvloer waren te vinden, maar in de huisvesting. Veel van de arbeidsmigranten woonden bijvoorbeeld op vakantiepark De Droomgaard in het nabijgelegen Kaatsheuvel. De huur werd op hun loon ingehouden. Mensen deelden daar met zijn vieren een stacaravan, a € 100 per persoon per week. Oftewel € 1600 per maand voor een stacaravan. Er stonden honderden stacaravans op de Droomgaard. Mijn voorzichtige schatting is dat daar minstens voor een half miljoen per maand aan arbeidsmigranten werd verdiend.

Meer dan over de werkomstandigheden, en het lage loon, heb ik me uiteindelijk het meest verbaasd over de parallelle, onzichtbare wereld die we in Nederland hebben gecreëerd als het over arbeidsmigranten gaat. En dat is nog vriendelijk uitgedrukt. Je zou het ook moderne apartheid kunnen noemen. Arbeidsmigranten werken op plekken waar geen of nauwelijks Nederlanders willen werken, onttrokken aan het zicht, in anonieme dozen langs de snelweg. Ze worden met speciale bussen en busjes naar hun werk gebracht. Ze wonen in Polenhotels of op campings, plekken waar we 'gewone' Nederlanders nooit zouden laten wonen. Ze gaan niet uit op de plekken waar wij uitgaan. Ze belijden hun geloof niet op plekken waar wij

dat doen, maar gaan naar speciale Poolse missen – die heel wat meer gelovigen trekken dan Nederlandse. Het is deze parallele, onzichtbare wereld die mij de meeste zorgen baart. Een wereld die een land dat fatsoenlijk met zijn werknemers wil omgaan niet kan laten voortbestaan.

Jeroen van Bergeijk
9 mei 2019